

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Дубаса Віталія Михайловича «Кримінально-правові засоби протидії корупційним кримінальним правопорушенням в Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дослідження. Рецензована робота присвячена розв'язанню науково-теоретичних та прикладних аспектів кримінально-правових засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням в Україні. Доволі динамічно розвивається система норм, які регламентують відповідальність за корупційні кримінальні правопорушення. Впродовж останніх років відбулися істотні зміни в кримінально-правовому регулюванні корупційних кримінальних правопорушень. Ці зміни були спрямовані на посилення боротьби із даними суспільно-небезпечними діями. Транспарентність державно-управлінських відносин залежить від якості та чистоти здійснення суб'єктами владних повноважень покладених на них функцій. З огляду на те, що реалізація функцій держави покладається в кінцевому підсумку на конкретну особу, конкретного виконавця, то цілком логічно уявити, що держава має створити такі умови, за яких виконання такою особою функцій держави забезпечуватиметься максимально ефективно. Під ефективністю тут слід розуміти не лише повноту, своєчасність та правильність виконання функцій, а й забезпечення законності та високого рівня правопорядку під час такого виконання. Дійсно, виконання особою публічних функцій завжди пов'язане із корупційними ризиками отримання певної додаткової неправомірної вигоди від виконання нею специфічних повноважень. Така ситуація характерна не лише для державного сектору, а й для приватного, а також для будь-якої професійної діяльності, яка передбачає наділення особи певними повноваженнями щодо прийняття управлінських рішень чи здійснення спеціальних функцій. Саме від законності виконання такими особами своїх функцій і залежить якість суспільних відносин, на які рішення таких осіб впливають. Держава, зокрема, забезпечує законність виконання ними своїх функцій, в тому числі засобами кримінального права, а тому актуалізація дослідження кримінально-правового характеру протидії корупційним

кримінальним правопорушенням, набуває особливого значення. Особливо це стосується сучасного етапу розвитку української державності, оскільки від прозорості та законності виконання службовим особами своїх повноважень як в державному, так і в приватному секторі залежить рівень довіри світової спільноти до України.

Отже, тема рецензованої дисертації на здобуття ступеня доктора філософії у галузі права відповідає потребам сучасної юридичної науки, є актуальною, а саме дослідження своєчасним.

Обґрунтованість, достовірність та новизна представлених результатів проведених досліджень. На стор. 26 дисертації автор дослідження правильно звертає увагу на те, що в цьому напрямі проводили наукові дослідження багато вітчизняних та зарубіжних науковців. Однак, в результаті здійснених наукових розвідок В.М. Дубас сформував авторську систему положень, що розкривають систему кримінально-правових засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням. У підсумку в роботі є низка положень, які оцінюються як такі, що мають елементи наукової новизни, а саме:

- визначено функціональне призначення усіх диференційованих кримінально-правових засобів, які можуть бути застосовані до особи, винної у вчиненні корупційних кримінальних правопорушень та встановлено, що в системній сукупності вони мають важливе значення в контексті забезпечення як невідворотності кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення, так і протидії їм;

- запропоновано авторську класифікацію кримінально-правових засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням;

- виокремлено основні тенденції судового розгляду Вищим антикорупційним судом справ про корупційні кримінальні правопорушення, які розглядаються з урахуванням застосування як заохочувальних, так і каральних кримінально-правових засобів;

- запропоновано внесення змін до статей Особливої частини КК України, а саме викладення в нових редакціях ст.ст. 364, 364-1, 365-2, 368, 368-5, 369, 369-2;

- сформовано авторське бачення функціонального превентивного значення кожного кримінально-правового засобу.

Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження забезпечується:

- по-перше, продуманою структурою дослідження та викладення його результатів, яка дозволила відповідно до спеціальності 081 «Право» та в рамках теорії кримінального права здійснити на підставі аналізу теоретичних уявлень, практики Європейського суду з прав людини, положень чинного КК України та практики його застосування авторське визначення сутності й значення кримінально-правових засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням в Україні;

- по-друге, окремим розкриттям питання протидії корупційним кримінальним правопорушенням за законодавством деяких зарубіжних держав;

- по-третє, широким міжгалузевим опрацюванням дисертантом джерельної бази з 260 найменувань вітчизняних та зарубіжних публікацій, а також рішень Європейського суду з прав людини та вітчизняних судів.

Оцінка змісту дисертації, рівня виконання поставлених завдань та оволодіння методологією наукової діяльності. Робота написана на належному методологічному рівні. Конструкція викладення матеріалу є вдалою, такою, що забезпечує послідовне занурення читача у проблематику, обрану автором. Сприяє цьому чіткість визначення у вступі мети і завдань дослідження, виділення методів та описання, які результати були одержані їх застосуванням (стор. 26-28 дисертації). Повноти та інформативності дисертації однозначно додає наявність додатків А, Б, В, Г. Робота складається з трьох розділів. Перший розділ дисертант розпочав з розкриття стану наукової розробки питання протидії корупційним кримінальним правопорушенням кримінально-правовими засобами в науці кримінального права. Вважаємо методологічно правильним такий підхід, який дозволяє виокремити питання спірні і невирішені в теорії кримінального права, що стосуються предмету дослідження. Логічним продовженням виступає другий підрозділ першого розділу, який

присвячений місцю та ролі кримінально-правових засобів в системі правових засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням. Ту автор зупинився на дефініції кримінально-правових засобів, на їх обсягу і запропонував цікаву їхню систему на підставі відповідних критеріїв. В подальшому у наступному підрозділі автор переходить до питання про протидію корупційним кримінальним правопорушенням за законодавством деяких зарубіжних держав. В цьому підрозділі автор акцентує увагу на аналіз відповідного питання у державах, які зайняли з 1 по 5 місце в рейтингу „Індекс сприйняття корупції”. Це абсолютно слушно, оскільки дає змогу використати позитивний зарубіжний досвід. Автор обґрунтовано зазначає, що не варто бездумно копіювати антикорупційні стратегії проаналізованих держав. Другий розділ роботи присвячений кримінально-правовій характеристиці корупційних кримінальних правопорушень. Зокрема, Дубас В.М. зупинився на понятті корупційного кримінального правопорушення, його видах, кримінально-правовій характеристиці на основі кримінального законодавства України і окреслив перспективи їх гармонізації з Конвенціями щодо криміналізації корупції, ратифікованими Україною. Доведено, що жоден міжнародний нормативно-правовий акт, на основі яких імplementовані антикорупційні норми в чинний Кримінальний кодекс України не вимагає наявності в національному законодавстві чіткого переліку корупційних кримінальних правопорушень. Проте, доведено, що його наявність сприяє реалізації принципу юридичної визначеності як складової принципу верховенства права. Автор прийшов до висновку про необхідність внесення змін до положень національного закону в частині посилення кримінально-правових засобів, які спрямовані на протидію корупційним кримінальним правопорушенням. Дубас В.М. схиляється до позиції, відповідно до якої чинний перелік корупційних кримінально-правових засобів потребує певного доопрацювання. Імпонує те, що автор системно підходить до розгляду питань, що входять у предмет дослідження. Це стало хорошою передумовою для розгляду в третьому розділі питання щодо застосування кримінально-правових засобів щодо протидії корупційним

кримінальним правопорушенням в Україні. Аргументовано автором здійснено диференційований розгляд питання каральних та заохочувальних кримінально-правових засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням. Проаналізовано практику Вищого антикорупційного суду по корупційних кримінальних правопорушеннях та сформульовано тенденції судової практики при розгляді такої категорії справ, які мають правове значення. Сформульовано деякі пропозиції до чинного кримінального і кримінального процесуального законодавства, які спрямовані на оптимізацію процедури судового розгляду справ по корупційних кримінальних правопорушеннях. Зокрема, абсолютно обґрунтованою є пропозиція у ст. 55 КК України передбачити, що у вироку суду має бути визначено коло посад, на які встановлюється заборона призначення або вид діяльності, яким заборонено займатись.

Висновки по дисертації в достатній мірі відображають результати вирішення завдань дослідження та дають чітке уявлення про позицію автора щодо змісту кримінально-правових засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням в Україні.

Наукове та практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що в дисертації комплексно визначена система кримінально-правових засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням та їх зміст. Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані для вдосконалення низки положень Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України в частині вдосконалення положень законодавства спрямованих на протидію корупційним кримінальним правопорушенням і здійснення судочинства у справах про такі суспільно небезпечні діяння (надіслано лист Голові Комітету ВРУ з питань правової політики № 03.14-09/32/2022 від 01.12.2022). Заслужують на позитивну оцінку здійснені дисертантом дії, спрямовані на впровадження результатів свого дослідження в навчальний процес і науково-дослідну діяльність (акти впровадження Львівського національного університету імені Івана Франка, Луганського державного університету внутрішніх справ імені

Е.О. Дідоренка, Університету Короля Данила, Одеського державного університету внутрішніх справ, Національної академії внутрішніх справ, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих наукових працях. Наукові положення, висновки, які містяться у дисертації достатньою мірою опубліковані у фахових публікаціях та апробовані здобувачем. Кількість та науковий рівень підготовлених наукових праць відповідає вимогам, встановленим для оприлюднення результатів дисертацій.

Анотація відповідає змісту дисертації та в достатній мірі відображає основні положення і результати дослідження.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час ретельного вивчення змісту дисертації фактів порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження. Численні позитивні аспекти роботи не виключають наявності дискусійних положень та зауважень, які варто розглянути для удосконалення аргументації позиції здобувача та врахування у подальшій роботі над окресленою проблематикою.

1. На стор. 50 дисертації автор сформулював таке „поняття кримінально-правового засобу протидії корупційним кримінальним правопорушенням: це сукупність норм закону про кримінальну відповідальність, що застосовуються до корупційних кримінальних правопорушень як інструменти кримінально-правового регулювання протидії їх вчиненню”. Проте, видається, що норми закону про кримінальну відповідальність застосовуються не до корупційних кримінальних правопорушень, а до осіб, які їх вчинили.

2. На стор. 97 дисертації Дубас В.М. підтримує позицію про те, що склад кримінального правопорушення передбаченого в ст. 320 КК України необхідно виключити з переліку корупційних кримінальних правопорушень. Проте, було б доцільно навести відповідні аргументи в дисертації.

3. Дещо непослідовною видається позиція автора щодо переліку корупційних кримінальних правопорушень. Так, на стор. 95 дисертації автор пише про те, що до чинного переліку корупційних кримінальних правопорушень необхідно внести „статті, які можна вважати корупційними з огляду на спосіб їх вчинення”. Проте, в пропонованій ст. 11-1 КК України „Поняття корупційного кримінального правопорушення, перелік корупційних кримінальних правопорушень та їх класифікація” нові склади корупційних кримінальних правопорушень відсутні.

4. Вельми сумнівною видається позиція автора про можливість звільнення від відбування покарання з випробуванням за вчинення корупційних кримінальних правопорушень за угодою про визнання вини на підставі ч. 2 ст. 75 КК України. Зокрема, по-перше, не вказано чому саме не потрібно брати до уваги постанову Верховного Суду від 05.08.2020 у справі № 734/631/19 та постанову Верховного Суду від 27.09.2021 у справі № 234/1940/20 у яких висловлено позицію щодо неможливості застосування ст. 75 КК України під час призначення покарання особам, винуватим у вчиненні корупційних кримінальних правопорушень. По-друге, зі змісту ч. 2 ст. 75 КК очевидно, що суд зобов'язаний прийняти зазначене рішення у разі дотримання сторонами загальних та спеціальних засад призначення покарання. Зі змісту ч. 2 ст. 75 КК очевидно є мета – встановити можливість для сторін угод про визнання винуватості та про примирення, досягати згоди не лише щодо виду та розміру покарання, а й щодо можливості звільнення від його відбування з випробуванням, проте, звісно, зважаючи на застереження, які містяться в ч.1 ст. 75 КК України.

Однак, сформульовані зауваження носять, головним чином, дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного В.М. Дубасом дослідження.

Висновок: рецензоване дисертаційне дослідження є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана здобувачем особисто, містить нові науково обґрунтовані результати у сфері кримінального права, що у

сукупності забезпечують вирішення важливого науково-прикладного завдання визначення змісту та значення кримінально-правових засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням в Україні.

Зміст дисертації Дубаса Віталія Михайловича «Кримінально-правові засоби протидії корупційним кримінальним правопорушенням в Україні» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор – Дубас Віталій Михайлович, за результатами успішного захисту, – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

доцент кафедри

кримінально-правових дисциплін

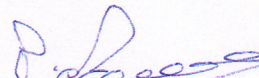
Інституту права

Львівського

державного університету

внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

 Роман МАКСИМОВИЧ

Підписую доц. Р. Максимовича
забезпечую:
Проректор МВ ДУС

 О. Балмухіна